

*Владимир Првуловић**

КРИЗА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ: УНУТРАШЊА И СПОЉНОПОЛИТИЧКА ДИМЕНЗИЈА - Европској Унији је потребна терапија

Сажетак

У време када Република Србија чини огромне напоре да, са једне стране, испуни све постављене критеријуме (Копенхагенске и друге) Европске уније и отвори, а затим и затвори 35 преговарачких поглавља, као услова за пријем у ЕУ (оријентационо 2025. године), Европска унија пролази кроз турбулентни период развоја, са изазовима нових унутрашњих подела и груписања, са кризом институција и са смањеним утицајем у глобалним геополитичким односима у глобализованом свету. Да ли ће се Европска унија (после изласка Велике Британије 2019. године) и решавања кризних питања односа према незаустављивом таласу избеглица, економске кризе у неколико земаља, као и покушаја сецесије Каталоније, прегруписати у три круга земаља или довести у питање опстанак ове велике економске и политичке интеграције са око пола мијлијарде становника? О конкретним проблемима Европске уније и њених најважнијих институција говори се у овом прилогу, са навођењем бројних слабости и недоречености позиционирања ЕУ у међународним односима, опортунизма у одлучивању и стављања ЕУ у службу обезбеђивања глобалне геополитичке доминације САД и НАТО, као средства за реализацију такве политике.

* Професор у пензији.

Кључне речи: Европска унија, проблеми функционисања ЕУ, опортунистичка решења, јединство ЕУ, институционална структура, ефикасност институција ЕУ, однос ЕУ-НАТО, пријем нових чланица, слабости основних органа ЕУ, недоследност у ставовима, сецесија као проблем.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Европска унија је опхрвана озбиљним проблемима који утичу на њену стабилност и прете да јој угрозе будућност. Очигледно је да се мора хитно реаговати, како би се отклониле опасности по њен опстанак и обезбедило што складније функционисање. Овако, прети растакање по формираним интересним, геополитичким, економским и политичким линијама.

Набројаћемо само неке озбиљне пукотине, које свакодневно изазивају полемике, расправе, сукобе и опортунистичке „компромисе“ на кратку стазу, а остају као жаришта потреса и будућих надгорњавања:

1. Европска унија мора да престане да буде „млађи“ извршилац геополитичких игара којима се обезбеђује апсолутна доминација САД.

Европска унија треба да схвати да актуелна администрација САД, са збуњујућом и неконзистентном политиком, ради на укидању ранијих тешко постигнутих споразума (Париски споразума о заштити од климатских промена, Споразума са Ираном за његово одустајање од производње нуклеарних оружја, споразума о укидању царина у трговини ЕУ са САД, а недавно и са Канадом, договора са Русијом око заједничке борбе против Исламске Државе и међународног тероризма, заједничке интервенције САД и Русије на решењу сукоба у Сирији, енергетских споразума ЕУ са Русијом, Споразума из Минска о Украјини, Споразума САД са Русијом из 2011. године о смањењу броја нуклеарних бојевих глава, на највише 1.550 и ракета носача на највише 700 (СТАРТ 3), одустајање

од најављеног стабилизовања односа САД са Русијом и са Кином и др.). То само појачава укупну геополитичку нестабилност у глобализованом свету, истиче егоистичке и парцијалне интересе САД које покушавају да поврате своју супремацију кроз униполарни свет, иако се он у међувремену трансформисао у мултиполарни и угрозе све тековине сарадње на релацији Запад-Исток и Север-Југ. Због својих економских, али и геополитичких интереса ЕУ не сме да дозволи обнављање хладног рата који угрожава све стечено у претходном раздобљу успешне економске и посебно енергетске сарадње ЕУ са Русијом и Кином. Већ је сада видљива збрка која је тиме изазвана, а са укидањем увоза руског гаса најразвијенија немачка индустрија била би парализована. Алтернативне бродске испоруке гаса из САД за Европу не могу субституисати количине и редовност испорука руског гаса, преко Северног тока и повећане договорене количине преко „Северног тока 2“ који се интензивно гради, упркос гунђању САД и њених санкција према Русији.

Треба се подсетити историје Европе, после Другог светског рата. Од 1946. године и Черчиловог захтева за успостављање „Гвоздене завесе“ према СССР-у и земљама које су (у геополитичким поделама на Јалти) потпадале под утицај СССР, кренуле су агресивне, антикомунистичке и бројне обавештајне и субверзивне операције, под паском и контролом тајних служби НАТО у Европи, чије се седиште, после одлуке Шарла де Гола, преселило из Париза у Брисел. Једна од таквих опсежних обавештајних операција носила је кодирани назив „Гладио“¹. У наведеном чланку проф. др Филип Ковачевић истиче: „Иако су оружане формације Гладиа у Италији формиране током педесетих година прошлог вијека, оне су започеле своје тајне, противуставне дјелатности током шездесетих и наставиле их све до осамдесетих. На суду је доказано да су ове снаге стајале иза већине политичких убистава и насилних аката. По званичним подацима, у том перио-

1) Више о томе у: Филип Ковачевић „НАТО и савремена европска геополитика“, у зборнику *Свет и нове геополитичке парадигме*, књига 5, Институт за политичке студије, Београд, стр. 215-235. Проф. Ковачевић се позива на студије: швајцарског историчара Данијела Гасера *„НАТО тајне армије: Операција Гладио и тероризам у Западној Европи (2005)“* и књигу британског публицисте Ричарда Котрела *„Гладио: НАТО бодеж у срцу Европе“ (2012)*.

ду у Италији је убијено око 500 људи док их је повријеђено више од 1000. Чак се и убиство бившег италијанског премијера Алда Мора доводи у везу са снагама Гладиа, иако су за то убиство оптужени и осуђени припадници радикалне љевичарске групе Црвене бригаде“.² Нешто даље проф. Ковачевић наводи : „Срећом у Европи тога времена постојали су и политички лидери који су се супротстављали погубном, антидемократском деловању НАТО тајних служби и паравојних формација. Најважнији од њих је био лидер француског Покрета отпора, касније премијер и председник Француске Шарл Де Гол. Де Гол је изазвао велико незадовољство у редовима НАТО-поклоника када се у Стразбуру 1959. године похвално изјаснио о „Европи од Атлантика до Урала“, дакле, о Европи која укључује Русију (али можда не и Велику Британију) и која се ослобађа политичког утицаја САД. Због оваквих интеграционистичких ставова које је храбро и бескомпромисно износио (1966. године наредио излазак Француске из командних структура НАТО и избацио седиште НАТО из Париза, прим. В.П.), истим оним жаром којим се борио против фашизма, Де Гол је много пута био мета мање или више насилних нартаја на живот“.³

2. Европска унија мора да убрзано доврши процес изласка Велике Британије из ЕУ (Брегзит), под заједнички утврђеним условима, а да, на економском и дипломатском плану, не буде губитник у том процесу.

Европска унија треба да схвати, уколико то до сада није, егоистичност и прагматизам политике Велике Британије (у договору са администрацијом САД), а не да се, уместо тога, солидарише са крајње једностраним интересима и политиком Велике Британије, која заоштравањем односа са Русијом ствара, до сада нечувену атмосферу напетости и исхитреним параноичним потезима прети да потпали искру нестабилности и могућег сукоба на Европском континенту. Кома то сада треба и користи, требало би да се замисле лидери и институције ЕУ, поготову када Велика Британија сутра (2019)

2) Филип Ковачевић, „НАТО и савремена европска геополитика“, нав. дело, стр. 218-219.

3) Ибидем, стр. 220.

напушта Европску унију. Већ сада, ЕУ треба да престане да се придружује сумњивим спољнополитичким маневрима Велике Британије, очигледно договорених са САД у функцији англосаксонске доминације у међународним односима. ЕУ треба коначно да схвати да је и својевремени улазак Велике Британије у ЕУ био у функцији „Тројанског коња“, односно перископа и контролора ЕУ од стране САД. За садашњу администрацију САД та функција није добро и успешно испуњена. ЕУ је, у међувремену, почела да резонује на бази интереса већине држава чланица и њихових грађана, па Велика Британија жели да из свега тога изађе, плашећи се најезде економских миграната из других чланица ЕУ, јачања социјалних и заштитних права грађана ЕУ и своје ексклузивности, као земље оснивача и предводнице Комонвелта.

3. Европска унија мора, пре свега, да води рачуна о сопственим економским, политичким и геополитичким, енергетским интересима, а не да се придружује унилатералним санкцијама САД према Русији и тиме доводи у питање важне пројекте „Северни ток 2“, „Јужни ток“, „Турски ток“ и друге планиране пројекте за снабдевање индустрије у ЕУ руским гасом, као нужне компоненте у економском развоју ЕУ и земаља чланица. Свако увођење ЕУ санкција Русији, у знак солидарности са политиком САД, изазива контрасанкције Русије, забрану увоза производа ЕУ земаља на огромно руско тржиште, заменом тих артикала производима из других земаља. Русија је на своме растућем тржишту већ заменила, као одговор на санкције западних земаља, све главне увозне производе из ЕУ, посебно квалитетне прехранбене намирнице и индустријске производе, увозом из земаља БРИКС, Турске, и других. Постигнутим споразумом са Кином и њеном индустријом у експанзији, Русија је, изградњом новог гасовода, обезбедила тржиште за огромне количине гаса (уместо ЕУ земаља), уколико се санкције наставе и ЕУ не престане да буде експонент америчке политике „кажњавања Русије“.

4. Билатерални спорови САД или Велике Британије са Русијом (око шпијунских афера, злоупотребе интернета, утицаја на изборне кампање или других проблема) треба да

се препусте билатералном решавању, а не да се претварају у разлоге и поводе за угрожавање тешко постигнутог мира и сарадње у европским и светским размерама.

ЕУ се сада, потпуно некритички и мазохистички, придружује нечувеним мерама протеривања руских дипломата и затварања конзулата (због афере Скрипаљ), донетим усаглашено од стране Велике Британије и САД, на шта Русија очекивано одговара реципрочним мерама. Оваква политика ЕУ је непродуктивна, посебно када се зна да ће Велика Британија 2019. године изаћи из ЕУ и оставити порушене тешко саграђене мостове и механизме сарадње ЕУ са Русијом. То није прагматично постављање ЕУ, а изазива нове поделе унутар Уније, јер добар део земаља не жели да се таквим мерама придружи. Зато неконтролисани и нервозни (због тога са дозом ироније подвлачимо да су ЕУ потребни седативи), недипломатски потези могу да воде само у ескалацију, која не служи интересима мира и безбедности у свету. Ако се такав развој међусобних односа на време не заустави, може да изазове варнице које ће бити тешко контролисати.

5. Европска унија мора детаљно и темељно да усклади односе са Турском, што оставља тешке последице на договорене мере око контролисања избегличког таласа из угрожених подручја који је заплуснуо Европу, нове обећане фондове ЕУ Турској уколико заустави тај проток миграната, економске и безбедносне проблеме у Грчкој и на читавом мигрантском путу ка ЕУ, отварања преговарачких преговора Турске на путу у ЕУ, толерисања турских мера на угрожавање људских права у тој земљи, упада турске војске на територију суверених земаља Ирака и Сирије у операцијама уништења Курда које третирају као терористе, блокирања компанија из ЕУ које истражују нафту и гас на делу Кипра који је у чланству ЕУ и др. ЕУ мора да одлучи жели ли или не пријем Турске у ЕУ. Ситуација у односима Грчке и Кипра, као чланица ЕУ, са Турском је крајње алармантна. Турска, као моћна земља са 82 милиона становника и огромном армијом, силом, драстичним казнама и страховладом, решава своје унутрашње проблеме са опозиционим снагама, поклоницима Фетулаха Гулама у избеглиштву у САД, курдским партијама и активни-

стима. Курдска мањина и њихове партије траже аутономију у Турској, а уз помоћ САД покушавају да формирају националну државу на ободима суседних држава у расулу (Ираку и Сирији). Турска предузима војне операције на територији суседних, суверених држава са циљем да силом оружја то не само спречи, већ и да уништи курдске партије и снаге, проглашавајући да угрожавају њене националне интересе. Међутим, ове турске аспирације, а посебно подршка северном турском делу Кипра (који је једино Турска признала као независну „државу“), угрожавају коначно уједињење Кипра, што је интерес не само кипарског народа, већ и ЕУ. Што је још симптоматичније, уговорена истраживања богатих налазишта нафте и гаса у мору надомак Кипарске обале која финансирају компаније из више земаља чланица ЕУ, Турска снагом своје ратне морнарице спречава, ризикујући да дође до озбиљнијих сукоба и жртава. Турска, у жестоком обрачуна са присталицама и учесницима у неуспелом државном удару, од Грчке потражује десетак пребеглих турских војника који су у поступку добијања азила у тој земљи. Пошто у складу са светим правом азила, гарантованим међународним и правом ЕУ, Грчка одбија да их испоручи, Турска предузима контра мере, задржава у притвору два грчка граничара који су, патролирајући уз реку Марицу (Еврос), ненамерно зашли на турску територију, условљавајући њихово пуштање предајом турских азиланата. Грчка је у последње време пребацила 7000 комплетно наоружаних војника и специјализованих јединица на своја острва најближа турској обали и ставила ваздухопловне снаге у стање приправности. За сада се углавном „ратује“ саопштењима и претњама, али је чињеница да су односи две традиционално супротстављене суседне земље и чланице НАТО-а врло напети. У свему томе не види се консилијаторска улога Европске уније у превазилажењу набројаних проблема, већ се то очигледно очекује од САД.

Да би геополитичка ситуација била још компликованија, у последње време дошло је и до захлађења, па и извесног кварења односа Турске са САД, а до економског и политичког приближавања Турске и Русије. Осим свечано започете градње две нуклеарне централе на југу Турске вредности од преко 20 милијарди долара, које финансира Русија, две земље

заједнички граде нови гасовод „Турски ток“ за снабдевање руским гасом. Турска купује сложене руске антиракетне системе С-400, што констернира НАТО савезнике, јер се наводно не уклапају у сложене оружане системе ове организације. Турска и Русија, заједно са Ираном (са којима САД покушавају да редефинишу уговором обезбеђен детант), договором на самиту лидера, покушавају да реше сиријски проблем, без учешћа САД, које повлаче својих последњих 2000 војника из ове ратом разорене земље.

6. Европска унија, за сада, нема начина да реши проблем са земљама тзв. Вишеградске групе, због њиховог заједничког става и политике одбијања прихвата миграната, јер сматрају да се тиме угрожава национални, верски и културни идентитет тих земаља. Пољска, Чешка, Словачка и Мађарска одлучно и јавно не пристају на тешко постигнут договор ЕУ око прихватања обавезних квота миграната, по цену иступања из ЕУ. У таквим условима је тешко доћи до заједничке политике око договорених квота пријема пристиглих миграната у све чланице ЕУ. Немачка, као земља која је до сада примила највећи број (преко милион) избеглица, за ту сврху има велике издатке и сукобе унутар земље, посебно са опозиционим партијама и политичарима. При том, осим Немачке, највеће последице од прилива, смештаја и збрињавања избеглица имају Грчка и Италија, као прве станице на рути ка „бољем и срећнијем животу“ којом су се измучене избеглице упутиле, бежећи од рата, разарања и погибелји. Грчка острва Лезбос, Самос, Хиос и остала близу обала Турске, су просто преплављена избегличким камповима у које и даље неконтролисано пристижу нове избеглице, које турске власти пуштају да се самоорганизовано уселе на тле ЕУ. Та острва и туристичка привреда Грчке која је у великим економским тешкоћама, као основна грана прихода, на тим острвима су потпуно избачене из колосека. Турска, која има око три милиона избеглица из земаља угроженим ратовима у којима и Турска учествује (Ирак, Сирија), у заустављању прилива избеглица очекује од ЕУ договорених три милијарде евра. Будући да је до сада исплаћена половина те суме, а због одбијања појединих чланица ЕУ да у покривању тих трошкова учествују, Тур-

ска прети, а помало и затвара очи пред најездом избеглица који се упућују ка ЕУ, изазивајући проблеме и трошкове свим државама на том путу, па и Републици Србији.

7. Неке од земаља чланица Европске уније: балтичке земље, Пољска, Румунија, Бугарска, због наводне безбедносне опасности од Русије, мимо ЕУ, договарају са САД и НАТО инсталирање балистичких ракета и база према Русији.

Овакви потези изазивају повећану напетост, као и могући одговор или одвраћање Русије, а у целини озбиљно угрожавају односе са Русијом, мир и стабилност на читавој територији ЕУ. Европска унија мора да са тим земљама договори заједничку одбрамбену политику и мере њихове сигурности, кроз формирање сопствених европских снага и споразуме о сарадњи и узајамној безбедности са Русијом, а не да, сепаратним мерама НАТО заштите, угрожава стабилност у читавом региону. Европска унија до сада није усвојила ниједну одлуку којом би оспорила такве спољнополитичке потезе и намере ових земаља, што озбиљно нагриза јединство Уније. Проблем није лако решавати, али се без релевантних предлога и одлука тела ЕУ, његово решавање заправо препушта НАТО пакту и ЕУ поново ставља у улогу посматрача за решавање сопствених проблема.

„Читав низ америчких професора међународних односа са најугледнијих универзитета саопштава ово исто мишљење: да су офанзивни потези НАТО-а у последњих петнаест година узроковали дестабилизацију политичких односа у Европи и да став да НАТО треба да игра улогу војног ослонца за униполарни свјетски поредак може да буде погубан за судбину цијеле планете“ (подвукао В.П.).⁴

8. Европска унија мора коначно да успостави и примени заједнички договорени став према питању покушаја сецесије одређених региона и подручја њених земаља чланица (не само Каталоније, већ и будућих захтева, Баскије, Бретање, Паданије и др.).

4) Прилог проф. др Филипа Ковачевића „НАТО и савремена европска геополитика“, у зборнику „Свет и нове геополитичке парадигме, књига 5, Институт за политичке студије, Београд, стр. 223.

Немогућ је опстанак неконзистентне политике ЕУ, којом се одбија референдумом усвојени захтев Каталоније за самосталност, а прихвата нелегално (и без референдума) отцепљење Косова и Метохије од будуће земље чланице ЕУ-Србије. Та заједничка, компромисом усвојена, политика према сецесионизму се мора доследно бранити и спроводити, јер иначе изазива поделе у оквиру саме ЕУ. Није ово само компликована ситуација у вези са покушајем отцепљења Каталоније или траженог „правно обавезујућег споразума“ о нормализацији односа Београда и Приштине..

Мало се говори о пригушеном, али ипак напетом стању у „још једној лабораторији сепаратизма – Белгији“⁵. Познати стручњак за ову материју, проф. Пол Дрикс, потенцира: „Од када су преузели главне полуге власти, фламански националисти су ставили по страни свој пројекат отцепљења. Већина Белгијанаца, франкофонских као и оних који говоре холандски, не жели да им се земља подели. Бирајући да говоре о конфедерализму, они су (сепаратисти, прим В.П.) осмислили нову стратегију: демонтирање државе изнутра уз закључак о њеној економској нефункционалности и сејање раздора у франкофоним подручјима“. Нешто даље проф. Дрикс образлаже: „Овде, као и другде у Европи, етно-националисти (на холандском *волкнатионалистен*) који се слажу са идејом изједначавања етничких са државним границама, свесни су важности тренутка и перцепције. Барт де Вевер, вођа Н-ВА и градоначелник Антверпена фасцинира медије и сматра се првим председником владе. Де Вевер никада не пропушта шансу да искористи дисфункционалност белгијског федералног система, као аргумент који иде у прилог „конфедералном“ моделу израженом у манифесту Н-ВА“. Све ово се догађа у земљу у којој се налази седиште Европске уније, али и НАТО пакта, а да се о томе мало прича. Колико дуго ће Белгија издржати ове притиске сепаратиста и да ли ће се распасти на франкофонску Валонију, фламанску Фландрију и Брисел, као трећи кантон, можда је питање времена.

О томе Европска унија не може да ћути затворених очију и оглашава се само по питању Косова као *посебног слу-*

5) Пол Дрикс (проф. на Универзитету у Лорени), чланак „*Лажни покер као метода владања у Белгији*“, *Le monde diplomatique*, на српском језику, стр. 4-5, бр. 33, април 2018.

чаја (када подржава нелегалну сецесију) и Каталоније (када јасно и гласно оспорава одлуку Каталонаца за отцепљење, донету на референдуму). Добро промишљен и консензусом обезбеђен заједнички став свих држава чланица ЕУ по питању покушаја отцепљења појединих европских региона, нужан је за усклађену политику у будућности према овом растућем проблему. При том не сме се заборавити да су, до сада, пет држава чланица Европске уније, од којих неких великих и стратешки важних (Шпанија, Грчка, Румунија, Словачка и Кипар), а међу њима 4 чланице НАТО пакта, чврсто против признавања независности Косова, које је ЕУ званично признала и тражила од својих чланица да то прихвате. Последнице тога и изостанка заједничког става су: стварање даљих разлика и подела у оквиру ЕУ, из специфичних унутрашњих разлога сваке од тих 5 земаља, које не желе да се то схвати као охрабривање сецесионизма у сопственим државама.

У управо објављеној мојој књизи *Српски национални интерес*⁶, у одељку „Решавање питања Косова и Метохије“, поред осталог, предложио сам: „Најзад, пред форумима Европске уније, наша дипломатија и органи Републике Србије, треба стално и чврсто да заступају следећи став: У циљу траженог усклађивања наше унутрашње и спољне политике са политиком Европске уније, прихватимо да принцип који ЕУ утврди и примени по питању покушаја отцепљења Каталоније и других сличних ситуација, применимо и на случај Косова и Метохије“. Мислимо да је то прагматичан и, у основи позитиван став – прихватања, а не одбијања решења које може да послужи за трајно решавање не само проблема КИМ, већ и других покушаја сецесије. Верујемо да би такав став, због чврсте позиције Шпаније и осталих држава чланица које нису признале „независно“ Косово, могао да буде консензусом прихваћен од свих чланица ЕУ и коначно реши или предупреди проблеме са потенцијалним покушајима отцепљења у будућности.

ЕУ треба да размисли о својевремено најављеној и започетој идеји – Европа региона, јер би, такав проблем можда отпао, ако би се сви региони који желе своје засебне, нацио-

6) Владимир Првуловић, *Српски национални интерес*, Издавачка кућа Прометеј, Нови Сад, 2018, стр. 203.

налне државе (и које би потом морале да прођу засебан поступак кандидовања и преговора о пријему у ЕУ) били заједно примљени у ЕУ, као аутономни региони и наставили свој развој у оквиру заједнице европских народа и држава. У сваком случају, ЕУ не може да се различито односи према једној сецесији, прихватајући је због наводног *посебног случаја Косова (суи генерис)*, а супротно од тога одбијањем сецесије Каталоније, у чијем сузбијању се, такође, примењује правно и политичко насиље, јер је противна Уставу Краљевине Шпаније. Таква политика ЕУ није конзистентна и не може бити опште прихваћена, упркос напорима за убеђивање земаља које се осећају потенцијално угроженим.

9. Европска унија мора да јасно каже да претходни улазак једне земље у НАТО није услов за улазак у ЕУ, а не само да то стидљиво помиње. Истовремено, убрзано прима нове чланице, претходно укључене у НАТО, а развлачи са пријемом оних које то нису. Последице убрзаног пријема у НАТО и притиска да се новопримљене чланице што пре приме и у пуноправно чланство у ЕУ из геополитичких, геостратешких и унутар НАТО-овских разлога, као што је био случај пријема Румуније и Бугарске, иако за то нису биле спремне (због инсталирања НАТО ракетних база на обали Црног мора у Констанци и Варни), показале су се као штетне по буџет и укупно стање у ЕУ, а степен корумпираности њихових режима и управљачких структура као озбиљан проблем. Посредно и на овај начин се европским грађанима сасвим јасно показује стварна супериорност САД и НАТО-а над Европском унијом. А све то је доказ напред изнете тврдње да је ЕУ заправо „млађи“ извршилац радова НАТО или тзв. евроатланских интеграција, односно њиховог лидера – САД. У ЕУ и данас има држава које нису чланице НАТО пакта, као што се Аустрија, Шведска, Финска, Малта, Кипар, па оне не би смеле да се осећају као земље мањег значаја и улоге у ЕУ. Ово је посебно важно за земље кандидате за будући пријем, које се разврставају тако што су, као Албанија и Црна Гора приступиле НАТО савезу, а Македонија томе стреми после решавања проблема имена са Грчком, док остале, међу којима и Република Србија, као неутрална земља, немају наме-

ру да се прикључе НАТО-у . ЕУ би морала да о томе заузме много јаснији и транспарентнији став и отворено га саопшти руководствима земаља кандидата за чланство.

10. Европска унија мора дефинитивно да се одреди према опстанку и функционисању сопствених држава чланица у оружаним формацијама НАТО пакта и атлантским организацијама.

Више пута до сада је наговештавано да ће ЕУ формирати сопствене оружане снаге које ће чувати мир и стабилност и решавати евентуалне територијалне сукобе својих чланица или кандидата за пријем, а не тражити услуге од НАТО пакта да то решава. Али се од тих наговештаја ништа конкретније учинило. Символично се периодично манифестују заједничке француско-немачке снаге, али се даље од тога није ишло. Сада је то актуелизовано, посебно јер САД траже да се коначно престане са праксом тражења заштите под НАТО кишобраном од стране појединих земаља ЕУ, а да заузврат главнину трошкова тих операција покривају САД. Администрација САД отворено напомиње да се финансирање заједничких снага мора заједнички и солидарно финансирати. Очигледно је да ЕУ мора ово питање другачије да регулише на нивоу заједнице, јер осим финансијских трошкова и последица, ставља ЕУ и њене институције у подређени положај од стране САД (односно НАТО). Чињеница је да су поједине земље, посебно бивше чланице Варшавског пакта, после пријема у НАТО, скоро сасвим смањиле буџетске издатке за војску и наоружање (Чешка је на пример претопила све своје тенкове и укинула тај род војске), пошто су закључиле да ће, од њиховог уласка, НАТО бринути о њиховој безбедности без додатних трошкова, а буџетска средстава предвиђена за наоружавање усмериле у економски развој (Пољска није ни осетила светску економску кризу отпочету 2008. године). То сада САД покушавају да промене тражећи оправдано веће финансијско учешће свих земаља чланица у трошковима НАТО-а, иако је јасно да је сам опстанак НАТО и његових задатака, после укидања Варшавског пакта, споран и упитан. Чланице ЕУ би, формирањем сопствених војних снага ЕУ, успеле да избегну огромне трошкове НАТО пакта (централне база, пер-

сонала, наоружања, ракетних и антиракетних система, операција) и самим тим, можда, довеле до његовог укидања или размишљања о укидању, у перспективи.

11. Европска унија на листу својих приоритета стално ставља борбу против корупције, као захтев примљеним чланицама (Бугарској, Румунији, Грчкој и другим) и кандидатима за чланство, а као да затвара очи пред крупном корупцијом у својим водећим чланицама-„локомотивама развоја“ – Француској, Италији и др. (Саркози и 50 милиона евра од Гадафија, Берлускони и др.). Заборављени су, а и са великим закашњењем откривани случајеви корупције белгијског министра привреде, а затим министра иностраних послова и генералног секретара НАТО пакта Вилија Класа, који је симболично осуђен на забрану политичког деловања, затим корупционашке афере ЕЛФ-Акитен-Алфред Сирвен у коју је био умешан и тадашњи председник Уставног суда и бивши министар иностраних послова Француске Ролан Дима, затим суђење бившем француском председнику Жаку Шираку, због финансијских злоупотреба на позицији градоначелника Париза (прекинуто због наводне Алцхајмерове болести Ширака), афере корупције за које су оптужени и осуђени бивши италијански премијери Бетино Кракси и Ђулио Андреоти, као и италијански министар Ђани Де Микелис и.т.д. Дакле ЕУ је имала бројне случајеве откривених, оптужених и понекад осуђених корупционаша високог ранга, видимо да има и данас, па мора да „почисти и по свом дворишту“.

12. Европска унија не сме да дозволи, боље речено мора да онемогући, својим чланицама да изводе сепаратне и недоговорене, неодобрене од УН, нападе на суверене земље, као што је био француско-британски напад и рушење легитимне власти у Либији, дестабилизацију северноафричких земаља кроз тзв. арапско пролеће и сл. Штете су непоправљиве, а често се иза тога крије и покушај замрачивања и скривања претходне корупције и нелегитимних потеза појединих земаља чланица ЕУ. Осим што то доводи до дестабилизације међународних односа, великих људских жртава (само у Ираку 500.000 погинулих) и потпуног разарања и економског

уништавања појединих земаља (Либија, Сирија, раније Ирак), то проузрокује огромне таласе миграната, јадних људи који беже од смрти и наваљују на спољне границе ЕУ у потрази за спасењем голе егзистенције породица и деце. Непромишљени потези појединих држава чланица ЕУ, без икаквог одобрења УН, изазивају људске и социјалне проблеме милиона избеглица, а терет за њихово збрињавање се онда покушава да раздели и на оне земље које у томе нису учествовале, нити су такве интервенције одобравале. Не чуди онда одбијање Мађарске, Чешке, Словачке и Пољске да учествују у расподели терета и последица ратних авантура појединих држава чланица ЕУ. Све то наравно утиче на јединство у ЕУ и изазива оштре сукобе, чак и претње појединих земаља да иступе из чланства у овој заједници.

13. Европска унија мора солидарно помоћи Грчкој да се извуче из огромне економске кризе, произведене из алавости европских банака и инвеститора и недовољне промишљености економске политике Грчке, коју на то није упозорио, нити у томе спречио контролни механизам ЕУ, већ је пустио да земља западне у дубоку кризу, која се не може решити пре 2060 године.

Грчка јесте, без неопходне самоконтроле, улазила у огромне инфраструктурне, непродуктивне инвестиције (нови Олимпијски стадион и борилишта, спектакуларни мостови преко мора, затварање функционалног старог и отварање новог атинског аеродрома и многе друге), али су у томе учествовале, без провера или кочница, бројне инвестиционе банке из најразвијенијих држава ЕУ, а радове изводиле и наплатиле компаније из истих земаља. Када се подвукла црта, те најбогатије државе- кредитори Грчке и грчког дуга су одбијале солидарност у расподели губитака и ризика и остављале Грчку да се „кува у сопственом сосу“, уз пратеће унутрашње немире, сукобе и тешке социјалне последице. Очигледно је да нису постојали или су заказали контролни механизми ЕУ, иако се опасност од грчког банкрота опасно надвијала, као и претње за искључење из еврозоне и чак и из ЕУ, уколико се тај банкрот прогласи и Грчка одбије да надокнади штете кредиторима сопствене економске пропасти. Таква прича не

би смела да се понови у некој другој држави која покушава да троши преко сопствених могућности. Лекција је, надамо се, научена.

14. Иако се, у последње време, скоро не помиње идеја о Европској унији „у више кругова“ или „више брзина“, по основи чланства у еврозони, по економској стабилности и резултатима, по степену корупције, по јавном дугу или подацима о незапослености, по чланству у Шенгенском споразуму или нечим сасвим трећем, што је само по себи опасност од растакања јединства и целовитости ЕУ, мислимо да водеће земље – „локомотиве развоја ЕЗ“ од тога нису одустале. Дакле, имаћемо државе чланице прве, друге и треће категорије, иако су све прошле кроз компликован и захтеван процес припреме, преговарачких поглавља и задовољавања критеријума за улазак у пуноправно чланство у ЕУ. Сем, наравно, оних које су убрзано примљене из геополитичких и геостратешких разлога, иако нису задовољавале све предвиђене критеријум, као нпр. Румунија и Бугарска. Такав приступ економски мање развијеним чланицама ЕУ, а посебно државама кандидатима за чланство, делује дестимулишуће и угрожава основне темеље и постулате оснивача паневропске организације, која је на свом врхунцу и у Уставу (донет на самиту председника и премијера 29. октобра 2004. године, а усвојен на седници Европског парламента 12. јануара 2005. године), имала идеју да постане јединствена држава свих европских грађана. Нека врста Сједињених Европских Држава. Нажалост ту идеју су, на референдумима, одбацили најпре грађани Француске 28.05.2005. године са 54,87% гласова (иако је њихов бивши Председник Валери Жискар Дестен био један од главних твораца тог пројекта европског Устава), а затим и грађани Холандије 2.6.2005. године (иако се на њеној територији налазе две важне агенције ЕУ: Еуропол и Еуројуст). То је било довољно да се од њега одустане, али је даљи развој испољио бројне последице непостојања јединственог Устава ЕУ, међу којима су и неке које наводимо у овом раду. Очигледно је да Лисабонски уговор о изменама и допунама Уговора о стварању Европске уније, потписан 13. децембра 2007, а ступио на снагу 1. децембра 2009. године (после ра-

тификације у свим државама чланицама), након одустајања од Устава, није био довољан да обезбеди складно и јединствено функционисање овако сложене организације. Ако се та унутрашња структура и функционисање ЕУ не усаврши и не побољша, то би могло да угрози читав европски пројекат.⁷

Има ли бољег, финалног доказа ове тврдње од одлуке Велике Британије да иступи из чланства у Унији, донетој на референдуму 23. јуна 2016. године (са 51,89 % гласова, према 48,11% који су били за останак у ЕУ), после 43 године чланства. Захтев државе В. Британије за чланство у тадашњој ЕЕЗ је у два наврата одбијен 1963. и 1967. године, ветом француског председника Шарла Де Гола (сматрајући Велику Британију неспојиву са Европом, „због великог броја аспеката британске економије, од радних пракси до пољопривреде“), али је после оставке Де Гола поднела нови захтев и коначно била примљена 1. јануара 1973. године. Показало се да су сумње Шарла Де Гола у „неспојивости Велике Британије са Европом“ биле оправдане, јер је и после пријема, Британија под лабуристичком владом Харолда Вилсона 1975. године организовала референдум за иступање из ове организације, који тада није успео.

У тако великом броју (28, а ускоро 27) земаља са различитим економским, правним и политичким, социјалним, образовним и другим системима, менталитетским, идентитетским и културним разликама и различитом историјом међусобних односа, за опстанак и складно функционисање био потребан чвршћи правни оквир и устројство, попут Устава који, како смо видели, није прошао.

2. СЛАБОСТИ УНУТРАШЊИХ ОРГАНА

Из свега напред реченог логично произилази извесна слабост укупне административно-управљачке структуре Европске уније. Цела архитектура институција ЕУ, добро замишљена да обезбеди функционалност ове огромне организације која представља 500 милиона становника културно,

7) Мирослав Н. Јовановић, „Крај европског сна?“, у зборнику *Свет и нове геополитичке парадигме*, књига 5, Институт за политичке студије, Београд, стр. 235-269.

правно и историјски најизграђенијег дела Земљине кугле, остала је недовршена и недоречена, због одбијања да се прихвати Устав ЕУ који би то обезбеђивао. Сада се види да је инаћење појединих земаља да се одлука о прихватању Устава ЕУ донесе на референдумима била апсолутно погрешна и преурањена, а да су одлуке донете у парламентима осталих земаља биле позитивне и сасвим легалне. У даљем функционисању зато је било неопходно често доносити опортунистичке, једино могуће одлуке које су крњиле ефикасност и јединство. Прегласавање уместо консензуса нису били одобрени од свих, а чести парцијални интереси су онемогућавали заједнички став по бројним питањима. Невероватно је да рецимо у саопштавању ставова ЕУ о процесу преговарања са земљама кандидатима, поруке не шаљу тела ЕУ већ владе, премијери, па чак и поједини посланици у парламентима важнијих држава Уније. Како се у свему томе снаћи и чијим се порукама треба прилагођавати? Како прихватити пуни управљачки капацитет Председника Савета ЕУ, када се зна да је изабран упркос чињеници да је његова земља била против тог избора? Треба се сетити колико је полемике и супротстављања појединих великих држава чланица било око избора актуелног председника Европске комисије (влада) ЕУ? Да ли све то умањује утицај и убеђење прегласаних земаља у њихову улогу и ефикасност? Очигледно, да је са проблемима који су се током живота ЕУ после Мастрихтског, а нарочито Лисабонског самита манифестовали, ЕУ морала да се позабави озбиљније и одлучније, како не би окрњила утицај и ефикасност својих институција. Како то постићи у наредном периоду, нарочито после изласка Велике Британије из ЕУ и смањена фондова за допринос те земље, као и у очекивању уласка нових држава у чланство, су основни проблеми са којима Европска унија мора, одлучно и без опортунизма, да се ухвати у коштац. То неће бити лако и за такве одлуке треба имати храбре, одлучне и кредибилне људе и институције које уливају поверење грађанима ЕУ.

15. Генерално гледано, у наредном раздобљу мора се постићи већа ефикасност, усклађеност и правременост одлучивања у органима Европске уније.

То се односи на све органе предвиђене Лисабонским договором, који је покушао, али до сада очигледно није успео, да обезбеди јединствено и непорециво одлучивање свих 28 (27) земаља чланица у оквиру тела ЕУ. Свака одлука или потез највиших тела ЕУ мора имати обол општеприхваћености, важења и значаја за све, беспоговорност и онемогућавање различитих тумачења и изузимања од њихових консеквенци. Не може се схватити да, у преговорима ЕУ и њених банака и финансијских институција за излазак из тешке економске кризе Грчке, главну реч не воде тела ЕУ, већ министар финансија једне од најмоћнијих држава ЕУ. Одлуке тако издвојеног функционера, додуше економски најуплетеније државе и најзаинтересованије за грчко враћање дуга (а не од опроштаја дуга), су повремено потпуно поништавале и суспендовале ставове главног и овлашћеног преговарача ЕУ у поступку регулисања грчког дуга. То је, разумљиво, изазивало бес, протесте, сукобе, окршаје са полицијом и увредљиве покличе угрожених грчких грађана против земље која је била гласноговорник тврдог става према Грчкој. Последица свега тога је увелико смањен кредибилитет институција и ЕУ у целини у очима обичних грађана у државама чланицама.

16. Европски парламент не треба да буде, као што је сада случај, само параван за испољавање ставова политичких група посланика, нити нека врста кулиса за жељену демократичност и слање препорука осталим органима ЕУ.

У њему се морају доносити одлуке у име око 500 милиона грађана развијеног региона Европе, са традицијом старих и остварених демократских институција, у којима ће грађани Европе препознавати заштиту њихових интереса. Имајући у виду да се рад Европског парламента одвија кроз парламентарне групе истоимених или по програмима сличних политичких партија, често се тај рад своди на утисак дебатног клуба чија се мишљења необавезно схватају, видљиво не уграђују у одлуке извршних тела ЕУ и самим тим мање уважавају и од грађана – бирачке базе посланика. Обично реаговање европских грађана је да у Европском парламенту седе ислужени политичари, бивши руководиоци са дугим мандатима и огромним примањима и бенефицијама, који

осим сталних, дугих говора, не производе одлуке релевантне за живот оних којих их плаћају, пореских обвезника земаља чланица. Тај осећај и утисак грађана ЕУ се мора променити, али само подизањем капацитета и поштовања њихових одлука од стране других институција ЕУ и влада држава чланица.

17. Европски савет (самит председника и премијера држава чланица, основан неформално 1961., а формално Лисабонским уговором 2009. године), који сада изгледа као куртоазан, свечарски сусрет највиших руководиоца земаља чланица, мора да се афирмише као тело које усклађује тешке одлуке, консензусом или прегласавањем, са непорецивом применом.

Сувише је скупо и непродуктивно да се ово високо тело састаје најмање два пута годишње (мај, децембар) да би неформално расправљало о најзначајнијим темама за које је неопходно постићи усаглашавање, а да се све претвори у пријатељско ћаскање и поздрављање. Није случајно да се каже да су одлуке Европског савета обавезујуће за институције Европске уније и да Савет има моћ да одређује смер Европске уније.

То треба потврдити у пракси у наредном периоду. Несхватљива је ситуација за грађане Европе да Председника Европског савета, представника и бившег премијера Пољске г. Доналда Туска, не подржава ни држава чланица из које он потиче, па како онда да он има поштовану функцију и улогу у процесима усклађивања европске политике и њене примене на терену. Ово тело не треба мешати са Саветом Европске уније, које се назива још и Савет министара ЕУ.

18. Европска комисија и њен председник морају наметнути своју позицију и одлуке, афирмисати их као одлуке праве извршне власти са применом у реалном животу, а не само као домаћина дипломатски и театрално углађених састанака европских лидера и лидера земаља кандидата, који се примају са смешком, симпатичним гестовима, охрабрењем или комплиментима за учињене напоре.

У бомбастичном медијском представљању, грађани ЕУ запажају, да је уместо правог „премијера“ заједнице од 28 (27)

земаља старог Европског континента, председник Европске комисије – симпатичан старији господин аристократских, а понекад и шоуменских протоколарних вештина, чија се реч и одлука не третира као званичан и непоречив став извршне власт Европске уније. По старим словенским изрекама „за тешке болести морају се користити тешки (прави) лекови“, такав би морао да буде и став и речник, а пре свега и утицај одлука Европске комисије. Овако се стиче утисак да се Европска комисија испражњена од капацитетске одлучности, често ставља у позицију Краљице Велике Британије: да опомиње, охрабрује и награђује. То је сасвим у складу са традиционалном позицијом Краљице, која је симбол јединства и угледа бивше велике империје, али није у складу са позицијом шефа извршне власти у великој заједници европских народа. Вероватно је да је за енергичније и разложније одлучивање Европске комисије и њеног председника (када већ није усвојен Устав ЕУ, који је то утврђивао), неопходна чвршћа и јединственија подршка свих, а посебно најутицајнијих земаља ЕУ, што сада није случај. То у наредном раздобљу мора променити, ако се жели афирмација ЕУ као заједнице која има чврсте ставове по свим кључним питањима и снаге да их спроводи на глобалном плану и у државама чланицама. Још у време избора председника Европске комисије, ЕУ се суочавала са подељеним ставовима око кандидата за ту позицију, тако да се уместо одлучивања консензусом, одвијао често непријатан процес опортунистичког погађања, условљавања и прегласавања, што је, наравно, у целини остављало мучан утисак и крњило капацитете изабраног председника ЕК. Последица тога је и актуелна улога, капацитет и утисак грађана о ефикасности и моћи председника ЕК.

19. Европска висока представница за спољну политику и безбедност и потпредседница Европске комисије Федерика Могерини (изабрана 2014. године) мора добити, али и заслуживати и у пракси потврђивати, праву улогу високо цењеног министра иностраних послова, најзначајније економске и политичке регије на глобусу, а не некога ко се слика, подржава, смирује и стимулише лидере земаља чланица и кандидата за чланство да учине овај или онај корак.

На неки начин, као последица ефективно умањене и мање изражене позиције ЕК у решавању унутрашњих и глобалних питања са којима се суочава ЕУ, је и позиција представнице за спољну политику и безбедност, као својеврсног министра иностраних послова ЕУ. Да ли је само, по среди, избор личности (и политичког карактера) на тој позицији или и последица угледа, моћи, убедљивости и ефикасности целине институција ЕУ у актуелним међусобним односима чланица Европске уније, је питање за разматрање. Међутим, и поред свега и упркос томе, ова позиција би морала да садржи капацитетску ефикасност и енергичност, да се одлуке у чијем предлагању, преговарању и доношењу она учествује, заиста и спроводе и повремено анализирају резултати тих одлука. Без тога, ова функција је више протоколарне природе, испражњена од стварне моћи и угледа.

Не може се допустити да одлуке, инспирисане и заказиване од представнице ЕУ за спољну политику и безбедност, тешком муком донете и преговаране у више састанака, у дугом периоду, између званичних највиших представника Београда и Приштине (Бриселски споразум о нормализацији односа), потписане од тих званичника и на доверене потписом представнице ЕУ, и после четири године остају мртво слово на папиру, услед помањкања воље Приштине да спроведе свој део прихваћених обавеза (охрабрене од стране САД), а да висока представница, читај ЕУ, нема снаге, ни капацитета да је на то обавезе. Кога онда може висока представница ЕУ за спољну политику да увери у своју моћ и утицај, као и у своју управљачку снагу, неопходну за следеће покушаје преговарања или решавања отворених проблема (нових покушаја сецесије, наметања квота за пријем избеглица или сл.)? То би се морало променити у наредном раздобљу да не би дошло до потпуне дискредитације ове значајне функције у институционалној архитектури Европске уније.

20. Остали важни органи као што су Европска банка, Шенгенски споразум, европски комесар за суседску политику и преговоре о проширењу (Јоханес Хан, изабран 2014. године) и др., морају, по сваком питању из њихове надлежности, да делују одлучно, ефикасно, координирано и организовано, а не само као „гасиоци пожара“.

Сваки од ових органа ЕУ има значајан делокруг рада и обавља послове важне за функционисање Европске уније, њено проширење, заштиту спољних граница Уније, размену података о грађанима из других земаља који улазе на територију ЕУ, преговоре о укидању виза за путнике из држава кандидата за чланство, инвестиционе пројекте у државама чланицама и др. Те институције регрутују високостручне и добро плаћене кадрове из држава чланица који пролазе кроз ригорозне испите за ангажовање и темељите припреме за одговорне функције, што су све добри предуслови за ваљано обављање поверених функција. По правилу, они су подложни ригорозној контроли обављања поверених функција, преко контролних механизма ЕУ, а не земаља из којих потичу. Зато не би смело да се дозволи да се у њиховом раду осети доминантан утицај органа и влада државе чланице из које потичу. Ако се то ипак догађа, то оставља видљиве последице и негодовања других држава чланица и централе ЕУ у Бриселу. Ради се о осетљивим питањима које су евроскептици потезали још у време Мастрихтског и Лисабонског уговора, попут: како прихватити да политичар из мале земље, као што је Малта, Луксембург (Жан Клод Јункер) или било које друге земље, буде Председник Европске комисије (нека врста премијера) земљама са око 65 милиона (Француска, Италија, Велика Британија) или 80 милиона становника (Савезна Република Немачка), односно читаве ЕУ са око пола милијарде становника (тачније 506.913.394 становника, по проценама из 2014. године)? Та су питања, после дугих и напетих разговора у органима ЕУ, а посебно са унутрашњим јавним мњењем појединих великих држава чланица, изгледа превазиђена, али се ауторитет и делотворност тих функција и људи којима су поверене није, по аутоматизму, обезбедио. Зато је изузетно важно обезбедити несметано вршење поверених функција непристрасно и принципијелно, али се до сада у њиховом раду често осећа доминантни утицај најмоћнијих држава ЕУ, посебно Немачке и Француске. То наилази на јавне, а чешће на кулоарске и пригушене критике и замерке од представника осталих држава чланица, поготову када су њихови витални интереси у питању (рецимо у тешким преговорима о репрограмирању и решавању отплате грчког дуга,

важнију и по Грчку суровију улогу од европских и међународних финансијских институција је имао немачки министар финансија Волфганг Шојбле, на констернацију грчких грађана тешко погођених кризом).

21. Коначно, морају се организовати оружане снаге ЕУ које ће деловати на терену, а не да се за сваки евентуални сукоб или жариште, тражи ефикасна помоћ НАТО снага, које онда потенцирају неспособност ЕУ да решава проблеме у „свом дворишту“.

Једна од најжешћих критика из форума НАТО и администрације САД према ЕУ била је да ова организација није способна да решава озбиљније територијалне проблеме, сукобе, па и локалне ратове на Европској територији, већ за такве „послове“ тражи асистенцију НАТО снага. Обично се, као примери такве неспособности ЕУ, наводе сукоби и грађански ратови приликом насилног цепања СФР Југославије, а нарочито приликом догађаја на Косову и НАТО интервенције и бомбардовања СР Југославије 1999. године, под кодираним НАТО именом „милосрдни анђеос“(!?). Због тога, великих издатака и пратећих ризика и оптужби НАТО-а за интервенцију без одобрења Савета безбедности УН, челници НАТО пакта, а посебно актуелна америчка администрација траже значајније финансијско учешће и одговорност у постојању, функционисању и операцијама НАТО снага на терену. Државе чланице ЕУ су, у неколико наврата, покушале формирање сопствених заједничких војних снага, али без усвајања Устава као формално-правне основе, такви покушаји су се свели на симболични дефиле заједничке француско-немачке јединице и никада нису усвојени од свих држава чланица или постале функционалне на терену. У наредном раздобљу би се морало озбиљније поради на осмишљавању коначних решења за успостављање заједничких војних снага ЕУ, што је веома компликован и осетљив процес, за који је потребно много преговора, усаглашавања и одговорних одлука.

22. ЕУЛЕКС и остали органи ЕУ на Косову морају потврдити своју мисију и деловати непристрасно и ефикасно у оквиру постављених овлашћења, а не као посматрачке мисије

блиске властима у Приштини, склоне корупцији и утицају геополитичких фактора из својих земаља или НАТО-а, које се бламирају често видљиво изражавајући симпатије према сепаратистима на Косову.

Од нелегитимног проглашења независности ЕУ, представници ЕУ на Косову и Метохији су често били проалбански пристрасни у односу према проблемима који се показују у положају и третману неалбанског становништва, посебно Срба и српских општина. То се посебно исказивало за време мандата специјалног представника ЕУ на Косову

Наводи се да је ЕУЛЕКС – мисија владавине права ЕУ на Косову и највећа цивилна мисија икада лансирана у оквиру Европске безбедносне и одбрамбене политике. Циљ је ЕУЛЕКС-а да помогне косовским властима у области владавине права, посебно у полицији, јачању ланца кривичног правосуђа, борби против политичког уплитања и надгледању осетљивих предмета, као и да пружи подршку дијалогу између Београда и Приштине. То заиста лепо звучи, међутим резултати показују нешто сасвим друго. Откривене су бројне злоупотребе, корупционашке везе са локалним функционерима Приштине, незаконити послови појединих представника ЕУЛЕКС-а, истраге о тим аферама и њихове оставке. Посебна је одговорност ЕУЛЕКС-а што није спречио мартовски погром (17-19. марта 2004. године) српског цивилног становништва, рушење, паљење и скрнављење српских цркава и манастира, које су организовали ОВК и албански екстремисти. У тим дивљањима албанских екстремиста, која нису спречили ни ЕУЛЕКС ни КФОР, протерано је са својих огњишта више од 4.000 Срба, њих 16 је убијено, спаљено је 935 њихових кућа и 35 старих српских сакралних објеката цркава и манастира. ЕУЛЕКС који је, како смо навели, требало да обезбеди владавину права на Косову и Метохији, се својом немоћи да спречи ово драстично кршење свих права и прописа, потпуно обрукао у очима Срба, пред светом и њеним оснивачима.

Дакле, у наредном раздобљу, с обзиром на инсистирање ЕУ да се између Београда и Приштине склопи правно обавезујући споразум о нормализацији односа, као услову уласка Републике Србије у чланство ЕУ (поглавље 35), као и напретка у приближавању Косова ЕУ, мисије ЕУ и међународне зајед-

нице на Косову и Метохији би морале да са пуном одговорношћу, часно и непристрасно да врше поверена им овлашћења и тиме доприносе тој нормализацији. Најпре, морале би, притиском на власти у Приштини, да обезбеде пуну имплементацију обавеза Приштине из Бриселског споразума, пре свега, да омогуће формирање Заједнице српских општина и то како је записано у том споразуму чији је гарант Европска унија. Без тога, мисија ЕУ неће имати значајнију улогу у захтеваном процесу нормализације односа Београда и Приштине.

3. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Република Србија је генерално и недвосмислено већински опредељена за улазак у Европску унију. Додуше, проценат присталица приступања ЕУ се смањило, али је још увек значајно већи од процента тзв. еуроскептика. Зато се и потенцира да је потребно убрзати отварање преговарачких поглавља и постићи све постављене циљеве, како би се тај улазак Србије у ЕУ остварио до назначеног могућег времена 2025. године.

Али у какву Европску унију Србија треба да уђе и по коју цену? „Сви састанци на врху ЕУ, са или без В. Британије, већ годинама све више личе на састанке република (и покрајина) уочи распада социјалистичке Југославије током друге половине осамдесетих година. Траћење времена! Нема договора у ЕУ скоро ни о чему, поготово ако је то од битног значаја, а ако се неки договор и постигне унутар овако нефункционалне ЕУ, државе га не спроводе и занемарују га (на пример, обавезујуће квоте о расподели избеглица). У оваквој ситуацији уопште не чуде оцене са самог врха ЕУ – Жан Клод Јункера, председника ЕК – да се ЕУ суочава са „борбом за опстанак“, да је у „егзистенцијалној кризи“ јер „никад раније нисам видео тако мало заједништва међу земљама чланицама“ и да је „идеја једне европске породице, једне визије, била илузија“.⁸

Ове чињенице које износи водећи функционери ЕУ и реномирани експерти са европских универзитета, морају се озбиљно узети у обзир. Посебно, јер су захтеви ЕУ, које поставља као услов уласка Србије, врло високи. То наравно не

8) М. Н. Јовановић, „Крај европског сна?“, нав. дело, стр. 26-261.

значи да од циља и приоритета Србије – уласка у ЕУ треба одустати, али све то треба добро анализирати и извагати, не трудећи се да рок за улазак у ЕУ буде што скорији, већ да се све неопходне припреме Србије, пре тога, остваре за добробит њених грађана, а услови, који се додају из геополитичке кухиње чији је главни шеф познат, добро проуче и разврстају по могућности реализације, и да то не угрози виталне српске националне интересе. Актуелна клима у међународним односима није најповољнија и пуна је напетости, али то је и прилика, јер наше чвршће постављање неће битно угрозити климу неповерења и надмудривања једних који би да задрже униполарни свет и доминацију и других који су свесни да је свет постао мултиполаран, упркос незадовољству и изневерених очекивања дојучерашњих победника у Хладном рату.

Детаљно анализирање слабости у институционалној структури и функционисању ЕУ, јединству и обавезности реализације тешко усвојених одлука у ЕУ, има за циљ да подвуче да се, у наредном раздобљу, мора обезбедити отклањање тих слабости ради опстанка и јачања ЕУ. Европска унија не сме да дозволи да буде само извршилац геополитичких жеља и приоритета доминантне геополитичке евроатланске силе – САД и њеног средства за остварење тих приоритета - НАТО-а. Уколико се те промене у унутрашњем функционисању и расположењу унутар европске породице од 27 чланица (по изласку В. Британије) не догоде, прети озбиљна опасност од урушавања ове организације од више од пола милијарди становника и колевке модерне европске и светске цивилизације.

Литература

- Дрикс Пол, „Лажни покер као метода владања у Белгији“, *Le monde diplomatique*, на српском језику, стр. 4-5, бр. 33, 2018.
- Јовановић Мирослав Н., „Крај европског сна?“, у зборнику *Свет и нове геополитичке парадигме*, књига 5, Институт за политичке студије, Београд, стр. 235-269.
- Ковачевић Филип, „НАТО и савремена европска геополитика“, у зборнику *Свет и нове геополитичке парадигме*, књига 5, Институт за политичке студије, Београд, стр. 215-235.
- Првуловић Владимир, *Српски национални интерес*, Издавачка кућа Прометеј, Нови Сад, 2018.

Vladimir Prvulovic

**THE CRISIS OF EUROPEAN UNION:
DOMESTIC AND FOREIGN POLICY
DIMENSION
- European Union Needs a Therapy**

Resume

During this current period when the Republic of Serbia has made great efforts to fulfil all European Union's criteria (Copenhagen-related one and the other ones) and open and then close 35 negotiating chapters as preconditions for the EU accession (which tentatively could happen in 2025), the European Union has gone through a turbulent period of development with challenges of new internal divisions and groupings, with the institution crisis and reduced impact in global geopolitical relations in a globalized world. There is a question raised whether the European Union will regroup into three groups of states, following the exit of Great Britain in 2019 and the emergence of the need for finding appropriate attitudes regarding the crisis issues of an unstoppable wave of refugees, economic crisis in several states and the attempts of the secession of Catalonia, or the survival of this large economic and political integrative unit of half a billion people will be brought into question. In this paper author writes about concrete problems of the European Union and its most important institutions regarding its numerous weak points and incomplete positioning of the European Union in the constellation of international relations, its opportunism in decision making and the placement of the European Union into the service of defence of global geopolitical domination of the United States of America and NATO as a means to implement such politics.

Keywords : European Union, problems in functioning of European Union, opportunistic solutions, unity of European Union, institutional structure, efficiency of EU institutions, EU-NATO relation, EU accession of new member-states, weak points of basic EU bodies, inconsistency in the attitudes, secession as a problem.⁹

* Овај рад је примљен 5. марта 2018. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 25. маја 2018. године.